

**ELABORARE STUDII PENTRU PROGRAMUL: OCROTIREA ȘI
CONSERVAREA IMAGINII SATULUI HARGHITEAN
ANALIZĂ PEISAGISTICĂ
FRUMOASA, BÂRSAVA, FĂGEȚEL, NICOLEȘTI**

**TÁJI ÖRÖKSÉGVÉDELMI STRATÉGIA ÉS METODIKA KIDOLGOZÁSA
CSÍKSZÉPVÍZ PÉLDÁJÁN**

TÁJVIZSGÁLATI TANULMÁNYRA ALAPOZVA

**Studiu realizat de / Tanulmány készítője:
I.I. HERCZEG ÁGNES**

2012

**ELABORARE STUDII PENTRU PROGRAMUL: OCROTIREA ȘI
CONSERVAREA IMAGINII SATULUI HARGHITEAN
STUDIU PEISAGISTIC FRUMOASA, BÂRSAVA, FĂGEȚEL,
NICOLEȘTI**

2012

Beneficiar:

Consiliul Județean Harghita

Elaborator proiect peisagistică:

Intreprinderea Individuală Herczeg Ágnes
ing. Herczeg Ágnes

Proiectanți:

ing. Tikk Dóra
ing. Borbáth Mónika
ing. Csaba Kinga
ing. Madár Kinga

Studenti: Lovas Vilmos, Meszesán Péter, Nemcsok Márton

Colaboratori:

arh. Bogos Ernő
arh. Ertsey Attila
arh. Köllő Miklós
Demeter László, biolog
Rodics Gergely, spec. dezvoltare rurală

CUPRINS

- Introducere
- 1. Analiza peisajului
 - 1.1. Localizare geografică
 - 1.2. Cadrul natural
 - 1.3. Istoria localităților
 - 1.4. Istoria peisajului
 - 1.6. Utilizarea peisajului în prezent
 - 1.7. Valori naturale, Natura 2000
 - 1.8. Valori culturale și peisagistice
 - 1.9. Conflicte în utilizarea peisajului
- 2. Elaborarea strategiei și metodicii ce vizează protecția patrimoniului peisager – exemplul comunei Frumoasa
 - 2.1. Punct de pornire
 - 2.2. Zonă-model: Comuna Frumoasa
 - 2.3. Scop
 - 2.4. Modul de realizare a analizei peisagistice
 - 2.5. Evaluare, plan, regulament
 - 2.6. Insumare

Introducere

Scopul studiului este de a prezenta într-un mod complex valorile peisagistice și naturale din intra- și extravilanul comunei Frumoasa. În urma studiului vor fi evidențiate toate acele puncte tari și conflicte care sunt informații necesare în realizarea planurilor de amenajare a teritoriului și ai strategiei de dezvoltare turistică bazată pe protecția peisajului.

Studiul se ocupă de analiza localităților care se află pe teritoriul administrativ al comunei Frumoasa, respectiv: Nicolești, Bârsava, Frumoasa, Făgetel.

1. ANALIZA PEISAJULUI

1.1. Localizare geografică

Comuna Frumoasa se află în România, județul Harghita în valea pârâului Frumoasa, la 12 km distanță de Miercurea Ciuc. Frumoasa și localitățile aflate sub administrația acesteia pot fi accesate dinspre Miercurea Ciuc pe DN 12/A.

Peisajul se împarte în trei caractere diferite. Partea vestică aparține depresiunii Ciucului, cea centrală reprezintă zona de la poalele Munților Ciucului, partea estică acoperă zona muntoasă și văile aferente și se întinde până la Valea Ghimeșului. Peisajul este fractionat de pârâuri și creste, iar barajul Frumoasa este un element vizual definitoriu.

1.2. Cadrul natural

1.2.1 Relief

Aspectul geologic al peisajului studiat se alcătuiește din șisturile cristaline din Munții Ciucului, și din roci sedimentare tinere din Depresiunea Ciucului de Mijloc. Vârful Pogány-havas (Muntele-păgân) reprezintă zona cea mai sudică al blocului de dolomit care alcătuiește Munții Hășmașu Mare și Munții Naskalat.

În Depresiunea Ciucului de Mijloc se desfășoară o activitate post-vulcanică, datorită acestui fapt în zonă ies la suprafață multe izvoare de apă minerală. Apele curgătoare din munții care pot depăși și 1500 de metri înălțime, aparțin bazinelor hidrografice ai Oltului și Trotușului.

1.2.2 Rețeaua hidrografică

Formarea localităților este în strânsă legătură cu prezența apei, Frumoasa, Nicolești și Bârsava s-au format de-a lungul pârâurilor cu același nume. Făgetel se găsește în valea râului Trotuș.

1.2.3 Vegetația

Vegetația zonei studiate poartă caracteristicile celei din pădurile montane. Specia care domina și în trecut zona era fagul (*Fagus sylvatica*), al cărui habitat urcă și până în 900-1100 metri înălțime. Peste acest etaj poate fi observată prezența pădurilor dense formate din arbori rășinoși, mai ales din molid (*Abies excelsa*) care domină munții între 1200 și 1540 metri înălțime.

În zona localității Frumoasa se găsesc mai multe specii de plante care sunt deosebit de apreciate și de către specialiști. O astfel de plantă este deditei (*Pulsatilla patens*) care se regăsește rar în Transilvania, și doar în zonele mai joase. O altă raritate este strigoia (*Veratrum nigrum*) care înflorește în luna august. Primăvara devreme poate fi observată orhidea albă (*Dactylorhiza sambucina*), zambila (*Muscari comosum*), ghințura (*Gentiana verna*), deditei (*Pulsatilla patens*) și *Anemone narcissifolia*. Se regăsesc multe specii de orhidee în zona studiată ca de exemplu: sângele voinicului (*Nigritella rubra*), *Traunsteinera globosa*, ura (*Gymnadenia conopsea*), poroinicul (*Orchis ustulata*), papucul-doamnei (*Cypripedium calceolus*). Sunt plante caracteristice și bulbucii de munte (*Trollius europaeus*), crinul roșu (*Lilium bulbiferum*) sau cerbăreua (*Sanguisorba officinalis*).

1.2.4. Fauna

Zona comunei Frumoasa face parte din teritoriul Natura 2000, aria de protecție specială avifaunistică (ROSPA 0034).

Animalele sălbatice protejate sunt: râsul, pisica sălbatică, orbetele. Numărul urșilor este de trei ori mai mare față de numărul pe care ar putea susține teritoriul.

1.3. Istoria localităților

Comuna este alcătuită din localitățile Frumoasa, Nicolești, Bârsava și Făgețel, localități ce aparțineau în trecut Scaunului Ciucului. În mare parte sunt sate aflate la poalele munților și sunt organizate pe baza structurii „zecimilor”

Zecimile reprezentau cea mai mică unitate de organizare teritorială la secui. Deși rolul lor s-a schimbat în timp, intravilanul satelor chiar și în zilele noastre se împarte în zecimi de dimensiuni variate.

1.4. Istoria peisajului

Populația localității Frumoasa până în a doua jumătate a sec. XX-lea procura cele necesare pentru trai din sursele naturale locale. Pe lângă agricultură localnicii se ocupau de creșterea animalelor și silvicultură.

Pe prima ridicare topografică militară (1765-87) zona studiată este caracterizată de munți acoperie de păduri, întrețesute de un sistem hidrologic alcătuit din pârauri,. În văi se găsesc mai ales fânețe. Pârăurile, în zona vestică curg spre bazinul hidrografic al râului Olt, imaginea zonei estice este definită de râul Trotuș care are izvorul în apropierea localității Făgetel.

Localitățile - în afară de Făgetel – sunt situate în partea vestică a zonei studiate, la poalele munților și sunt înșiruite pe linia pâraurilor, fiind înconjurată de terenuri agricole.

Pe a doua ridicare topografică militară (1806-1869) poate fi observată o schimbare importantă în peisaj în urma intervenției umane limita teritoriului împădurit se mută spre est

Dezvoltarea satelor poate fi urmărită și ea mai ales în cazul localității Frumoasa, dar și în Bârsava unde poate fi observată contopirea zecimilor și apariția structurii satului de astăzi.

Pe a treia ridicare topografică militară (1869-78) teritoriile împădurite sunt în continuă scădere.

În timpul celui de-al Doilea Razboi Mondial harta topografică militară maghiară prezintă situația localității Frumoasa din 1944. În această perioadă regularizarea albiilor încă nu s-a produs, acest proces a început mai târziu și continuă și în zilele noastre.

Hărțile de după cel de-al II-lea Razboi Mondial prezintă o puternică transformare a peisajului

1.5. Utilizarea peisajului în prezent

Din cauza diversității și conexiunii dintre caracterul și folosirea peisajului le-am împărțit zonele din extravilan în următoarele categorii:

- A. Suprafețele plane din bazinul Ciucului unde se practică cultura intensivă.
- B. Zonele de la poalele munților care sunt folosite ca fâneță și/sau pășune
- C. Zone montane unde domină prezența pădurilor
- D. Fânețe montane

Suprafața totală a comunei este de 8404 ha și se împarte în felul următor pe categorii de utilizare:

- Pășune: 1583 ha

- Teren arabil: 1659 ha
- Fâneată: 2882 ha
- Pădure: 1888 ha
- Suprafață apă: 100 ha
- Drumuri: 105 ha
- Intravilan: 161 ha
- Teren neproductiv: 27 ha

- sursă: <http://www.szepviz.eu/>

1.7. Valori naturale, Natura 2000 (*Források hegyen-völgyön, 2012*)

Frumoasa și împrejurimile sale sunt bogate în valori naturale, se regăsesc numeroase specii ocrotite. Zona este caracterizată de varietatea habitatelor naturale formate de pe urma folosirii peisajului în mod tradițional

1.8. Valori culturale și peisagistice

În 2012 între 21 și 25 septembrie s-a efectuat un cadastru al valorilor peisagistice pe intra- și extravilanul următoarelor localități: Bărsava, Nicolești, Frumoasa și Făgetel.

Fișele tehnice, împărțite pe localități, constituie anexa acestui studiu. S-au adunat în total 146 elemente peisagistice considerate valoroase după cum urmează:

Frumoasa	81 buc.
Bărsava	20 buc.
Nicolești	20 buc.
Făgetel	25 buc.

1.9. Conflicte în utilizarea peisajului

Factorii care periclitează valorile naturale

- Apariția construcțiilor în zona văilor aflate în amonte de baraj, lipsa protecției calității apelor
- În depresiunea Ciucului zonele umede sunt periclitare în primul rând de construcții, umplerea acestora cu pământ și în procent mai mic din cauza desecării acestora
- Perturbarea cursului de apă al pârâului
- Eroziunea
- Lipsa fâșiilor de protecție

2. ELABORAREA STRATEGIEI ȘI METODICII CE VIZEAZĂ PROTECȚIA PATRMONIULUI PEISAGER – EXEMPLUL COMUNEI FRUMOASA

2.1 Punct de pornire

Poate fi observată accelerarea transformărilor în ceea ce privește utilizarea tradițională a peisajului în Secuime.

Nu există o protecție complexă a peisajului:

- nu există un cadastru complex al valorilor peisagistice și naturale
- nu există cadru legal pentru protecția peisajului

Planurile de amenajare nu conțin:

- analiză complexă a peisajului, ai spațiilor verzi
- studiu pentru protecția patrimoniului peisager
- reglementări privitoare la extravilan
- reglementări privind spațiile verzi din intravilan

Partea lucrărilor ce se referă la peisaj, dacă se realizează, nu sunt executate de către peisagiști.

2.2 Zonă-model: Comuna Frumoasa, localitățile: Frumoasa, Nicoleşti, Bârsava, Făgețel

Suprafața totală: 8000 ha

1659 ha teren arabil

1583 ha pășune

2882 ha fâneată

1888 ha pădure

161 ha intravilan

100 ha suprafață apă

105 ha drum

2 7 ha teren neproductiv

2.3 Scop

Elaborarea unei metodici ce e potrivită pentru:

- prezentarea pașilor de bază în ceea ce privește analiza peisagistică
- reglementarea amenajării teritoriului în cazul suprafețelor verzi și al peisajului din extravilan și intravilan

- realizarea lucrărilor de ocrotire al patrimoniului peisager
- a constitui parte importantă a unor ordonațe locale, și nu numai, în privința protejării peisajului și a naturii
- a fi fundamentul deciziilor luate în regiune și al proiectelor de dezvoltare turistică

2.4 Modul de realizare a analizei peisagistice

2. 4. 1. Cadastru peisagistic

Inregistrarea valorilor peisagistice, naturale:

fișă tehnică

fotografii

fixarea coordonatelor pe planul de situație

2.4.2. Analiza folosirii peisajului

hărți istorice:

1. Prima ridicare topografică militară (1763-1787)
2. A doua ridicare topografică militară (1806-1869)
3. A treia ridicare topografică militară (1872-1884)
4. 1944 Harta militară maghiară (Scara=1:50.000)
5. Harta militară a României înainte de 1981
6. 1985 Plan cadastral
7. 2001 Hartă extravilan
8. 2005 Plan ortofoto
9. 2011 Plan ortofoto

fixarea pe plan, în teren a situației actuale

2.4.3. Date exetrioare

Studii, monografii, lucrări de diplomă

Harta Natura 2000

Teritoriu Natura 2000

alte zone protejate (naționale, județene, locale)

Topografie arheologică

Monumente din extravilan

2.4.4. Prelucrarea datelor – planul de situație

2.5 Evaluare, plan, regulament

- Protejarea valorilor naturale, peisagistice: ordonantă locală pentru protecția patrimoniului
- Plaul peisagistic ca document obligatoriu și fundamentator al PUG-ului
- plan de structură ce ia în considerație rezultatele analizei peisagistice, reglementarea construcțiilor în intravilan, dezvoltarea intravilanului
- Reglementarea construcțiilor din extravilan, conectat cu modul de exploatare a terenului pe care se află aceștia
- Norme pentru aplicarea regulamentului în ceea ce privește spațiile verzi din intravilan (norme ce apar și pe planuri)

2.6. Insumare

Metodica și întrebările, observațiile apărute în urma dezbaterii acesteia:

- Este necesar ca în județul Harghita, în urma listării valorilor arhitecturale în zonele studiate să se aleagă localități model în fiecare regiune, și în viitor să se realizeze câte un PUG-model pentru acestea.
- Extravilanul și intravilanul trebuiesc abordați împreună la realizarea reglementărilor, în acest fel atât factorii decizionali locali cât și cei de la nivelul județului pot fi incluși în proces.
- Trebuie găsit un cadru legal pentru aceasta, este nevoie de includerea unor specialiști din domeniul juridic și administrativ.
- Este necesară implicarea primarilor, ai factorilor decizionali, explicarea importanței acestui subiect, conștientizarea populației.

Bibliografie:

- Demeter L.-Péter G.-Daczó K. 2012. Források hegyen-völgyön. Szépvízért Egyesület és a Réti Csík természetvédelmi Egyesület.
- Gál Hunor 2012. A pogányhavasi Szent László kápolna története.
- Kozma Mária 1998. Barangolás Székelyföldön 1-Hargita megye. Pallas-Akadémia. Csíkszereda

- Hankó Vilmos 1896. Székelyföld. utánnyomás. Anno Kiadó.
- Szócs János 2004. Három csíki székely falutörvény. A Csíki Székely Múzeum Évkönyve. Csíki Székely Múzeum. Csíkszereda.
- Orbán Balázs 1868. A Székelyföld leírása, Történelmi, régészeti, természetrajzi s népismereti szempontból, Első kötet. Ráth Mór Bizománya. Pest.

internet:

<http://www.szepviz.eu>
<http://poganyhavas.hu/>
www.wikipedia.hu
<http://hu.wikipedia.org>
<http://csikszentmiklos.ro/>
<http://csikborzsova.hupont.hu/>
<http://www.harghita.ro/hun/1/13/1302csikszek.html>

interviuri:

Ferencz Tibor, primar Frumoasa
 Pál Lukács Miklós, președinte composesorat Nicolești
 Gál Antal, președinte composesorat Frumoasa

hărți:

Zsigmond E. (2009), Hartă turistică M-ții Ciucului și Ghimeșului 1: 60 000. DIMAP. Miercurea Ciuc

Hărți militare

- Grossfürstenthum Siebenbürgen, Hărți Digitale Istorice Arcanum, 2007 Ungaria
 - I. ridicare topografică / 1763-1789
 - a II-a ridicare topografică / 1806-1869
- Hărți militare din baza de date Arcanum
 - a III-a ridicare topografică - 1869-87: 5267
 - harta militară maghiară din 1943